

Megjelenik minden csütörtökön sok fele képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 forint; félévre 3 forint; negyedévre 1.50 forint. Előfizethető minden postahivatalt és könyvtárusnál.

Hirdetések díja: 4 hasabos petit sor 9 uj kr. **Szerkesztői szállás:** mászáros utra 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

Livingstone megtalálójá.

Külföldi lapok e pillanatban alig irnak többet valakiről, mint Stanley Henrikről, ki a híres Livingstone-t megtalálta. Londonban mindenféle ovatólkban részesült: a királynő sajátkezűleg írt levél kíséretében gyémántba foglalt aranyéremmel küldte meg neki, a sz. pétervári és florenci földrajzi társulatok nagyértékű arany éremmel tisztelték meg. A hírre kapott férfiú megjelent közelébb Brighthonban is, hol a brittisch Assotiation tartá idei vándorgyűlését s az elnök által bemutatván, lelkesültséggel üdvözöltetett. Itt emondta afrikai utazását, de mivel a fölött némelyek kételkedve rázták fejüket, szenvedélyesen kifakadt s otthagya Brighont.

Stanley születési helye fölt az angol és amerikai lapok úgy versenyeznek, mint egykor a görögök Homéré fölt. Mindenik magának tulajdonítja. Legújabbban megjelent életrajza szerint azonban csakugyan Amerikában, New-Yorkban született 1843-ban. Nyugtalan természete korán világba kergette s még esaknem gyermek volt, midőn az iskolából megszökve, matrózá lett egyik tengeri hajón, melyről a barcellonai kikötőben Stanley szintén megszökött; a mint azonban a partot úszva törekedett elérni, esomóba kötött ruháját a tengerbe ejtette s így jutott a partra. Ily állapotban találta őt elő a partör, ki a kastélyba vezette, hol szalmán töltötte az éjt. Reggel egy hajóskapitány pillantotta meg s könyörületből némi ruhával látta el.

Stanley most Marseille felé vette útját egy fillér nélkül s többször az a veszély fenyegette, hogy esavargóként elfogják; végre hosszas gyalogolás után Catalonia déli részein keresztül a spanyol határra ért. Franciaországban nyomorú külseje legott magára vonta a rendőrség figyelmét s Aude departement Narbonne városában be is fog-

ták, de csakhamar szabadon boesáttatott. Marseilében egy kis segélyt kapván barátaitól, illendőbb külsővel utazott tovább, meglátogatván Európa esaknem összes kikötőit s útközben tanulmányozván az országok történetét, a melyeken keresztül haladt. Az amerikai polgári háború kitörvén, Amerikába tért vissza; mint önkényes a déli had-

visszatérve, két amerikaival Ázsiába utazott s háromszáz mértföldnyire hatolván be e földrcs belsejébe, Kara Hissarban 6000 dollárt raboltak el tőlük, mire Konstantinápolyba tértek vissza s ott kárpótlást követelvén, azt meg is kapták. Visszatérve Amerikába, a new-yorki »Tribune« lap által az indiai békebizottság és később Hancock-

nak a kiowak és cheyemek ellen intézett katonai expedíciójának követésére küldetett.

Az abyssiniai hadjárat kezdetén ismét a new-yorki »Herald« fogadta őt fel az angol hadsereg követésére, hol nagy ügyességet és erélyt fejtvén ki, Krétába küldetett, hogy leírja az ottani állapotokat a forradalom alatt. Innen a spanyol forradalom vonta őt magához, melynek lezajlása után Egyiptomba sietett Livingstone elé, kit akkor oda vártak. Megunván a vára-kozást, 1869 december havában ismét Spanyolországban volt, hogy tudósítsa lapját a republikánusok előhaladásáról, itt kapta Bennett szerkesztő Párisba hívó távsürgönyét, stb. Ez rövid története azon még fiatal életnek, mely körülbelül 120,000 mértföldnyi utazást tett, mely távolság közel ötször akkora, mint földünk körülete.

Afrikába küldetését röviden így adta elő Stanley a társulat ülésén: Madridban voltam, midőn a »Herald« szerkesztőjétől, Bennettől eme táviratot kaptam: »Fontos ügyben jöjjön rögtön Párisba.« Legott indultam s még az éjjel Párisba érve, fölkerestem a fiatal szerkesztőt, ki

Stanley Henry.

seregbe állott s részt vett a Donelson és Henry erődök melletti csatában s a pittsburgi partraszállásban. Ideje kitelvén, mint egyik hírlap tudósítója maradt a esatateren s több útközeten volt jelen. A békekötés után beutazta a nyugati részeket, részint mint levelező, részint gyakorlati lecke-ket véve az aranyásásban. Majd New-Yorkba

akkor ott időzött, s ki beléptemkor legott azt kérdé tőlem, mit tudok Livingstoneről, hiszem-e, hogy még életben van. Én azt feleltem, hogy én Livingstoneről legkevésébbet sem tudok. Erre tudatta velem, hogy ő Livingstone-t felkerestetni szándékozik s hogy engemet akarna Afrikába küldeni, ha hajlandó volnék utra kelni. Én kife-

lentem hajlandóságomat, figyelmeztetem azonban a jelentékeny kiadásokra, melyekkel ily expedíció jár. Erre kezembe adott ezer font serlinget s mondá, hogy még négyszer annyit vehetek igénybe tőle, ha szükségem lesz rá. Ezzel még azon éjjel odahagytam Páris.

Zanzibarba érkezve, tanulmányoztam az Afrika belsejében tett utazásokról írott munkákat, embereket vettem magam mellé s tudakozódtam mindenfelé Livingstone után, kiről az araboktól a legellenmondóbb híreket vettem: többen mondták, hogy Udsidsiben látták a »fehér embert,« ki derekasan meghízott s nagyon szereti a rizst, mások ismét azt beszélték róla, hogy sebében fekszik, melyet vadászat közben kapott.

Uyanyambében, az arabok központi városában, a kormányzótól szintén azt hallottam, hogy a fehér ember Udsidsiben van s nagyban fogyasztja a vajat, hogy azonban még mindig életben van-e, nem állíthatja biztosan, mivel mint mondá, Udsidsiben háború foly egy idő óta. Én tehát Udsidsinak vettem utamat s két napi békés utazás után a harmadik napon embereim mind megszökőkön, eredménytelenül vissza kellett térnem s mult évi szeptember 23-kán új csapatral ismét utra keltem, ezúttal egyenesen délnek tartottam s egy szomszéd tartomány határára érve, ott ismét háborúra bukkantam, miért is észak felé vettem utamat s itt egy oly tartományba értem, mely messze földön híres volt rablásairól s valóban a bennszülöttek a két első napon kegyetlenül megsarcoltak, a harmadik napon összehívtam embereimet s tudattam velük, hogy ha e sarcolás még két-három nap igit tart, mindenünköl kipusztulunk, miért is legjobb lesz, ha a rendes utakról letérve, éjjeli utazással az erdőkön keresztül igyekezzünk mielőbb kijutni e vidékről.

Elhaz képest esalitos helyeken folytattuk utunkat éjjel-nappal, s négy napi fáradsalmas út után áthatoltunk az utolsó folyón is és fölmászván az utolsó hegyre, előttiünk fekiúdt az ígért föld, Udsidsi.

Afrikában szokás, hogy az idegen nagy zajjal, puskalövésekkel adja tudtul megérkezését valamely tartományba; ehhez képest mi is kisütöttük puskáinkat, megfújtuk kürtjeinket s megpergettük dobjainkat. Erre az egész lakosság s maga az arabs főnök is elénk sietett, főleg midőn megértették, hogy Zanzibarból jövünk s barátságos szándékkal vagyunk.

Üdvözöltek bennünket, s midőn a hegyről lefelé haladtunk, egyszerre csak »Good morning Sir« szavak ütök meg füleimet, s megfordulva, egy arabot láttam előttem, ki Livingstone szolgájául mutatta be magát s kérdéseimre erősitette, hogy Livingstone csakugyan él, itt lakik s hogy csak az imént távozott oldala mellől. Leírhatatlan az öröm, melylyel lépteimet előre irányoztam. A mindenfelől előzőnlő néptömeg közt egyszerre egy éltebb arabokból álló csoport vont magára figyelmemet, melynek közepén egy halvány, megviselt, szárukébe borult embert vettem észre, vörös garibaldi-ingben, aranyzsinórás lapos sapkával egészén kopott bő nadrágban és egészen rongyos esizmákban.

Szerettem volna nyakába borulni Livingstone-nak, de e komoly arabok előtt rösteltem; azt gondolták volna, hogy gyermekek, hogy örültek vagyunk. Így tehát egymás mellett haladtunk egy veranda alá, hol leülve, hosszasan beszélgettünk, magam sem tudom, miről. Nem sokára mindenféle ajándékot hoztak számunkra az arabok, leginkább ételneműeket, melyeket fogyasztva, tovább beszélgettünk. Kérdézősködött ismerőseiről, majd elbeszélte velem a világ folyását 4—5 év óta s igen meg volt lepelve, midőn hallá, hogy a németek Páris alatt állanak.

Elválásunkkor meghagyta Livingstone, jelentsem ki önöknek, hogy most már nincs szükségem sem emberekre, sem anyagi segélyre, és hogy mihelyt bizonyos lesz a Nil folyam forrásai iránt,

legott visszatér Angliába. Kellő fölszereléssel a 70 jól fölgyeztetett és ellátott emberrel már útban van Utiipa felé, sokkal teljesebb erőben, egészség- és lelkesültséggel, mint valaha. Stanley hozott egy néger fiút is, Kalulut, ki Livingstone oldala mellett élt hosszabb ideig, de a ki egy szót sem értvén angolul, semmi fölvilágosítást nem adhatott uráról.

A jegyes szerelme. *)

(Román népköltemény.)

A bojárók kérdik egyre:
Mért oly fényes a két szemem?
Mintha volna ezüstözve,
Aranyzókra a közepe!
Szemöldököd hollo tolla,
Aranyzsinu hajad fodra,
Be van fonva hatba-hébe,
Hajad közé virág téve. . .

»Ezüstfényű a két szemem?
Ugy szereti a kedvesem?
A közepű aranyzókra?
Szép rózsám is annak írta;
Szemöldököm sötétbarua?
Hlik hozzá rózsám bajsza;
Fénylik hajam aranyzsinben?
Mert fűrésztöm rózsavízben,
És befonom szép virággal,
Mert galambnak csak így áll jól. . .
Benn az erdőn gerleém van,
Csak én tudom, hol ül, hol van;
Ott ül ő a fenyőágon
És lenyugszik virágágyon.
Előmbé jó a hajnallal,
Előmbé a kelő nappal,
A mint látom, hozzá vágyva,
Én is vele kelek szárnyra;
S ekkor szemem fényben repdes,
Csak hogy nekí legyek kedves;
Egész lényem fényes leszen,
Csak hogy ötöt bön szeressem.
Vele szállok, vele mégyek,
Hogy szeressem, a még élek;
Utját ő a nappal járja,
Szívem holtig őt imádja.
Nagy szerelme, a mit érzek,
Mit *jegyesem* iránt érzek.«

MOLDOVÁN GERGELY.

A tücsök a tűzhelyen.

Elbeszélés Boz-Dickenstől.
(Folytatás.)

Harmadik cserpelés.

A lábas óra éppen tizet ütött a szoba sarkában, midőn a fuvaros ismét letapedett házi tűzhelye mellé. Area oly dült volt, hogy még a kakukot is elijeszteni látszott, mely tiz óraker nagy hirtelenben elvágta dallamos kiabálását, és aztán gyorsan visszavonult mór kastélyába, becsapva maga után az ajtót, mintha e szokatlan látvány kizozta volna sodrából.

Ha a kis arató ott fönn az óra tetejében a legdesebb sarlót választotta volna ki és minden ketyegésnél a fuvaros szívébe vág, nem sebezhetne, nem vérezhetne volna úgy össze-vissza, mint Dot tevé.

Oly szíve mélyéből szerette, az édes emlékek oly számtalan szálat kötötték hozzá, lelket megnyerő lénye a mindennapi benyomások által egy körülsugárzó: szíve, melyben egyedül az ő számára volt vánkos, oly egyszerű és benső vala vidámságában, oly erős a jóban s oly gyöngye a roszbán, sem haragot, sem bosszút nem ismert, hanem egysesyedül saját énjének összetört képébe volt elmerülve.

De lassan-lassan a mint úgy maga elé meláztott elsötétült és elhidegült tűzhelye oldalán, vad, zord gondolatok támadtak föl lelkében, mint mikor haragos fergeteg készül támadóra feneketlen sötét éjben.

Az idegen megsértett házi tűzhelyének tetőzete alatt van. Három lépésnyire csak az ajtó. Égy

*) Mutatvány a sajtó alatt levő »Román népköltések és dalok« című műből.

csapással betörhető. »Lelkedet gyilkosság terhelhetné, mielőtt észrevenné.« mondotta Tackleton. De gyilkosság-e az, ha időt enged a gazembernek, hogy birkózzék meg vele, mint férfi férfival? Nem ő-e a fiatalabb?

Oh! gonosz egy óra sugalta ezt a gondolatot, végzeteljes óra, sötétben émsztőlő lelkére. Rettenetes gondolat, mely bosszúra ösztönöz, s mely vendéglátó otthonát lakálytalanná, sivataggá változtatta, melyet elkerül éjjel a magános vándor, s hol a félénk a pusztá és sivár ablakmelyedésekben borongó holdvilág mellett küzdő, civódó árnyakat lát, és a vihar üvöltései közben borzalmas hangokat vél hallani.

Ő a fiatalabb! Ugy van: egy kedves, szeretett ki bírja azon szívet, melyet eddig sajtójának hitt. Egy imádó az azelőtti időkből, a férfi, kinek láttára először dobtant meg szíve, a kire gondolt, kiről álmodozott, ki után vágyott, epekedett, míg ő azt hitte, hogy oldalán boldog. Minő halálos gyötörődés végig gondolni ezt!

Dot fölment a kiesivel, hogy lefektesse. Most a mint így maga elé melázott a tűzhely mellett visszajött Dot, odalépett egészen közel hozzája, a nélkül, hogy észrevette volna. Végtelen nyomorultságának kínzó gyötrelmei közepette se hallott, se látott. A kis menyecske oda tolt lábaihoz a zsámolyt, és ezt is csak akkor vette észre, midőn kezeit kezeiben érzé, és nagy szemével arcába nézett.

Csodálkozott?

Nem.

Az első pillanatban meg sem ismerte, még egyszer fölneztet, hogy elhigye, a mit lát. Nem, nem csodálkozott, csak kérdő tekintettel fordult feléje. Arcában eleintén nyugtalanság és komolyság ült, azután vad, rémes nevetésben tört ki. Eltalálta mi bántja. Arcát kezei közé rejté s keblére hajtott fölvet és fölbomlott hajzattal állt előtte.

És ha az istenség mindenhatósága e pillanatban hatalmában áll, az irtalom és könyörület isteni tulajdonságából nagyobb adag lakozott kebelében, semhogy a hatalom egy porcikáját is ellene tudta volna fordítani. Csak e kis padkán, hol annyiszor büszkén és teli szeretettel gyönyörködött benne, s hol oly ártatlanul és vidám kedélylyel szokott helyet foglalni, csak e kis padkán nem nézette ma őt; és midőn Dot fölkelte és zokogva kiment, egészen megkönnyíltlen érezte magát, és oldalán az üres hely kedvesebb volt most előtte, mint az egykor oly mélyen szeretettnek jelenléte. De ez egyúttal gyötrelmesebb volt mindennél, mert azt mondotta, hogy most már teljesen elhagyott, s életének bifájos köteléke kettészakant.

Minél inkább érezte ezt, és minél inkább meggyőződött, hogy inkább el tudta viselni, ha a halál gyermekestől elragadja őt, annál vadabban és borzasztóbban tajtékzott szívében a düh ellenfele ellen. Körülnézett, ha nincs-e valami fegyver közelében.

A falon egy fegyver lógott. Levette és néhány lépést tett az álnok idegen ajtaja felé. Tudta, hogy a fegyver meg van töltve. Sötét gondolat szállotta meg, hogy csak jogát gyakorolja akkor, ha e férfiút mint egy vadállatot lelövi, és e gondolat kiterjeszté szárnyait lelkében, és nőtt, nőtt, óriási démonná nőtt, mely teljesen hatalmába keríté, minden szelidebb érzést esirájában fojtott meg és megkezdé egyedüli uralmát.

De nem jó kifejezéssel éltem. Nem fojtotta meg esirájában a szelidebb érzelmeket, hanem korbácsokká alakította át szeszélyesen, melyek őt előre hajták, a vizet vérré, a szerelmet gyűlöletté, a szelidséget vad örgöngössé változtatta.

Dot képe, tele fájdalommal és megalázva is ellenállhatlan hatalmat gyakorolt rá és az irtalmat és könyörületet költé föl lelkében; de a mint képe így előtte állt, önkénytelenül is azon ajtó felé üzte, sarkalta, a fegyvert kezébe nyomta, és újjat a kakasra illesztve, fülebe dörgé:

»Öld meg őt ágyában!«

A fegyvert megfordítá, hogy beüsse az ajtót a tussal, s már magasra emel; valami határozatlan szándék szállta meg egyszer lelkét, mintha azt akarná mondani az idegennek, hogy az isten szerelmére meneküljön, meneküljön akármerre, há az ablakon át is. . .

Ekkor nagyot lobbant a már fölig szunnyadó tűz, tengerfény ragyogta be a kandallót, és a kis tücsök elkezdett cirpolni a tűzhely oldalán.

Semmi hang, semmi emberi hang, még az *övé* sem lett volna képes ennyire meghatni, lecsöndesíteni őt. Azon egyszerű, igénytelen szavak, mikkél Dot szerelmét a tücsökek elmondotta volt, újra megesöndültek, reszketeg, ünnepélyes lényre a pillanatban újra előtte állott, kedves hangja — oh! minő hang, mintegy arra látszott teremve, hogy zenével töltse be egy derék férj otthonát — végigreszketett egész benső világán és új életre, új tettere költé.

Visszadöbbedt az ajtótlól, mint egy alvajáró, ki rémes álomból ébred, és félretette a fegyvert. Areát kezébe rejtve, ismét leült a tűz mellé, és könnyebbülést talált könyeiben.

A kis tücsök pedig kijött a szobába, és tündér alakban állt meg előtte.

— Szeretem, — ismétlé a tündéri hang a jól ismert szavakat, — szeretem, mert annyiszor hallottam, s mert ártatlan zenéje annyi gondolatot ébresztett már bennem. . .

— Így szól! — mondá a fuvaros. — És igaz, a mit szólt.

— Boldog otthonom ez nekem, John, s azért szeretem e tücsköt annyira.

— És az volt, az isten jó tudja! — folytató a fuvaros. — Boldoggá tette ő egész a mai napig.

— Oly kedves és szívből jó, oly házias és vidám a munka mellett, és kedélye oly derült, aranyos! — éneklé a hang.

— Szerettem volna-e másképp úgy, a mint szeretem? — vizonzá a fuvaros.

— Szeress! — igazítá ki a hang.

A fuvaros ismétlé:

— Oh! hogy szerettem!

De bizonytalanul hangzott. Dadogó nyelve nem akart engedelmesskedni parancsainak, és így függetlenül törekedett beszélni.

Az alak esküre emelve kezét, fölállott és így szólt:

— Házad tűzhelyén . . .

— Mely a nyomorúság színhelyévé lett! — szakítá félbe a fuvaros.

— Melyet ő — és mi gyakran! — verőfényes boldogsággal árasztott el! — folytató a tücsök, — mely nélküle kő, tégladarabok és rozsdás vasak halma volna, de a mely általa házad oltárává lőn, s a hol te esténként az emberszív kiesinyes és önző érzelmeit fölálldozád s egy nyugodt kedély, bizalmas lélek és esordulásig telt szívvel áldozád, úgy hogy e szegényes tűzhely füstje illatgazdagabban szállt föl, mint a legdrágább tömjén, mely e világ pazarfényű templomának dús oltárain füstölög. Házad tűzhelyénél, esöndes szentélyedben, melyben enyhe szelid lég sugárzik . . . hallgass rám! Hallgass rám! Halld meg, a mi házad és tűzhelyed nyelvén beszél!

— S az ő érdekében beszél? — kérde a fuvaros.

— Mindazon dolgok, melyek házad és tűzhelyed nyelvén szólanak, kell hogy érte beszéljenek! — felelé a tücsök. — Mert az igazságot beszél.

És míg a fuvaros, fejét kezébe hajtva, még mindig gondolatokba mélyedve ült székeben, a tünemény még mindig mellette állott, és csakhamar nem egymagában. A tűzhelyről és kandallóból, az órából, pipából, tea-edényekből, böleséből, a rétről, falról, takaróból és lépcsők közül, künn a kocsiból, benn a szekrényből, mindenből és mindenünnen, mivel csak valaha érintkezése jött s a mihez szerencsétlen férje lelkében emlékfűződött, seregestől tádulnak elő a tündérek. És nem hogy megálljanak oldala mellett, mint a

tücsök-tündér, hanem hogy gondosan és szorgosan ide-oda sűrűgjenek-forogjanak. Mennyi mindent kellett végezni nekik! Mindegyik ki akart tenni magáért. Megrángatták ujjá elejénél és oda mutattak, a hol be szokott jönni. Azután körülrajongták, átölték, virágot hintettek lábái elé, és szép fejét megkoszorúzták kezeikkel; megtudta, mennyire szeretik és mily sokra becsülik, és hogy itt egyetlenegy rüt, szezesélyes, árulkodó teremtés sincs jelen, hanem csak ők, a boldog házi tündérek.

Gondolataival mindig csak az ő képén csüngött. Az ő képe lebegett mindig szeméi előtt.

Itt ült a tűzhely mellett szorgalmasan varrogatva, és danolt. Oly vidám, boldog, változni nem tudó kis Dot! A tündéralakok mind feléje fordultak egyszerre, mintha összebészélték volna, és mintegy esodálkozó tekintettel kérdeni látszottak:

»Ez a könnyelmű asszony, ki miatt most búslakodol?»

Künn vidám hangok hallatszottak. Zene, láрма és kacaj.

Egy csapat fiatal ember rohant be. Jó kedve volt valamennyinek. Velük volt May Fielding, s még vagy egy tucat szép leány. De valamennyi közt Dot a legszebb, s ezenfölül fiatal is, mint a többi. Fölkérték, hogy vegyen részt mulatságukban.

Azután rágyújtottak a táncra. Ha volt valaha apró lábaeska táncra teremve, akkor bizonytalan az övéi. De ő csak nevetett és fejét rázta rá, azután a tűzhelyen álló fazekakra és a terített asztalra mutatott, és pedig oly vidor tagadó tekintettel, hogy még szeretetreméltóbban nézett ki, mint előbb. És így jó kedélyel távozott a népség, mely alkalommal a kik szerettek volna vele egyet ugrani, tréfásan szomorú arccal integettek feléje. Hihetőleg egykori imádói voltak, vagy legalább szerettek volna lenni.

És nem sokára egy bizonyos fuvaros jelent meg az ajtóban, és azt kellett volna látni, hogy fogadta a kiesike ezt a fuvarost.

És ismét feléje fordultak a kis alakok egyszerre, és merev tekintetű szögeze rájuk, mintegy kérdezni látszottak:

»Ez azon nő, ki téged elhagyott?»

És egy árny ereszkedett a tükörre vagy képre, már a minck nevezni akarjátok. Egy nagy, hosszú árnyék, az idegen árnya, a mint legelőször e ház esze alá lépett. Egészen eltakart és kioltott mindent. De a kis tündérek úgy dolgoznak, mint a méhek, hogy eltöröljék az árnyat, és Dot ismét ott állott, tisztán és bájosan, mint mindig. Ringatta gyermekét a bölesőben, halkán dalogott és fejét egy vállra hajtá, mely azon eszmélkedő alak hasonmása vala, mely mellett a tündér-tücsök állott.

Az éjtel — a valódi éjtel nem a tündéreké — mindegyre jobban közeledett, sötétedett, és éppen midőn a fuvaros e képen elmélázott, kilépett a hold a fellegek közül, és ragyogó fehér fényben ömlött el az égboltozaton. Talán ugyanekkor az *ő lelkében* is egy szelid, esöndes fény derengett föl, és nyugodtabban gondolkodhatott a történetek fölött.

Igaz, az idegen árnya még ezután is nagy és erős körvonalakban sötétedett a képre, de nem oly feketén, mint azelőtt.

A mint megjelent, ijedten ugráltak talpra a tündérek és hihetetlen gyorsasággal, kézzel-lábbal rajta voltak, hogy mielőbb letöröljék. És valahányszor Dot újra megjelent és bemutathták tisztán, szeplőtlenül és bájosan, valóságos örömujjongásban törtek ki. És Dotot soha sem mutatták másképp, mint tisztán és szépen, mert házi tündérek voltak, kik hazudni nem tudnak. És lehetett-e Dot az ő szemükben más, mint az egyetlen, fáradhatlan, vidám, szeretetreméltó teremtes, ki a fuvaros házában a világosság és verőfény vala?

Egészen magukon kívül voltak a kis tündérek,

midőn Dotot gyermekével karján, egy csomó okos öreg asszonynyal beszélgetve mutatták, és ekkor a kis Dot is oly esodálatosan öregesen és matronaszerűleg nézett ki; és oly meglett és tiszteletreméltó modorban támaszkodott szintén megöregedett férje vállára, mintha e kis menyecske-jószág azt akarta volna a világgal elhitetni, hogy ő már minden földi hiúságról lemondott, s hogy előtte semmi újság már anyának lenni. De a következő pillanatban már ismét másnak mutatták, és pedig a mint jókedvű arccal ügyetlensége miatt a fuvarost kinevette, ingállóját megigazitotta és a szobában, e szobában, ide-oda tipegett-topogott vele, hogy megtanítsa kissé táncolni.

És most ismét azon merev, végtelenül merev tekintettel fordultak feléje, és föltünteték előtte, milyen volt a vak leány körében. Mert ha vidámságot, fényt és életet vitt oda, a hova ment s a merre járt-kelt, Caleb Plummer házában egész mennyországot tárt föl.

A vak leány ragaszkodása, bizalma, háladátsága hozzá; azon jó mód, melylyel Berta hálálkodásának elfoglaltsága által elejt tudta venni; apró módos mesterfogásai, melyekkel látogatásának minden pillanatát Caleb házában hasznosítani tudta, úgy hogy míg valójában sokat végzett, annak oly színt adott, mintha csak pihenésből tenné; gondoskodása az ismert jó falatokról, borjúcumbokról, sonkapástétomokról, sörös üvegekről; ragyogó arca, ha jött, ha ment; egész megjelenésének bámulatosan boldog kifejezése, kicsi lábujjától kezdve föl a feje bubájáig; azon mód, melylyel kifejezte, hogy örül, hogy e háznak egyik hasznos tagja lehet: mind e fölött ujjongtak a tündérek és szerették ezért.

És ismét szemébe néztek egyszerre és mintegy vádolva látszottak kérdezni, míg néhányan ruhájuk redőibe tüszentettek:

»Ez azon nő, ki bizalmaddal visszaélt volna?»

A hosszú nyomasztó éjben azonban ismételtlen megmutatták neki úgy is, a mint kedves számulán ülve, areát kezébe rejtve, meghajlott fövel és kibontott hajjal legutolszor láttá.

És ha ez alakban jelent meg, akkor a tündérek közül egyik sem fordult a fuvaros felé, egyik sem nézett rá, mind Dot köré szorongtak, körülfogták, vizagstalták, csókolták, és vetekedtek maguk közt, melyik tudja jobban részvéttel és szeretettel elhalmozni. John pedig egészen elfeledték. Így mult el az éj.

A hold alászállott, a csillagok elhalványultak, a hűvös nap pirkadtott s a hajnal terjeszkedett.

A fuvaros még mindig ott ült gondolatokba mélyedve a kandalló sarkában, fejét tenyerébe süllyesztve. És a hűsöges kis tücsök egész éjjel egyre cirpelt a tűzhely tövében. És John egész éjjel hallgatá üde és fürgé hangját. A házi tündérek egész éjjel vele foglalkoztak, s ő velük. Egész éjten át szeretetreméltó és szeplőtlenül jelent meg a tükörben, kivéve, mikor azon egy árny ráborult.

Midőn megvirradt, fölkelte helyéről, megmosakodott, felöltözött.

Megszokott kedves foglalkozására nem tudott ma vállalkozni. Nem volt kedve hozzá. Különben is ma Tackleton lakodalmá lesz, és így már előre gondoskodott, ki helyette elvégzi napi teendőit.

Azt hitte ma, vidáman, boldogan fog belépni Dotal a templomba. Most e szép terv, a fog összekelomlott, szétfoszott. És hozzá még e nap összekelésük évnapja is volt.

A fuvaros meg volt győződve, hogy Tackleton korán el fog nézni hozzá, és csakugyan nem esalódott.

Alig egyszer-kétszer ment föl-alá a ház előtt, midőn a játékkereskedő egyfogató kocsijának pergését már hallani lehetett. A mint a kocsi közelebb jött, csak akkor vette észre, hogy Tackleton mennyire fölkezd a lakodalomra. Még a ló feje is tele volt virágokrétával, a szerszám pedig csillogott a fénymáztól.

(Folytatása következik.)

A nők társadalmi története.

(Lecky után.)

IV.

Csodálatos, hogy éppen a római császárság korában, mikor a laza erkölcs arra a fokra hágott, mint sehol és soha még Franciaországban sem, a romlottság mellett oly utánzásra méltó háziassá-

korában, mikor a laza erkölcs arra a fokra hágott, mint sehol és soha még Franciaországban sem, a romlottság mellett oly utánzásra méltó háziassá-

gokban. Augustus császár leányait és unokáit szövésre és fonásra szorítá, saját ruházatát is nagyobb részt neje és nővérei készítették. A nőknek takarékoságát, ügyességét a fonásban, szövésben oly díszletre méltó tulajdonságnak tartották, hogy még a síriratokban is megemlékeztek felőle.

A szellemi műveltség igen elterjedt volt a hölgyek közt és nem egy példára találunk, hogy hölgyek, kik a legfőbbesébb szellemi műveltséggel bírtak, egyszersmind a legtisztább nőességet s szerelmi hűséget egyesítették magukban. Ilyen volt Cornelia, Pompeius felesége és alázatos hitvese, Marcia, a Seneca barátnője és Helvia, a Seneca anyja.

Az északi Italia városai kikerülték az idők mélyét, nevezetesen Padua tiszta erényű hölgyeiről világszerte ismeretes volt. Mallonia, egy nemes születésű hölgy, inkább tört döfött szívébe, hogy sem Tiberius öléseit elviselje; és ez abban az időben történt, midőn az érzéki kicsapongások napirenden voltak.

Abban az időben, midőn a házassági frigy leginkább lazult, legtöbb eset fordult elő, melyekben a római hölgyek bámulatos szilárdságuknak adták tanújelét. Ki nem hallott Porcia gyöngédségéről, melylyel férje terheiben osztakozni vágyott és követelte, hogy mint feleség, a bajban is társa legyen. Porcia volt szintén az a hölgy, ki próbára akarván tenni saját erejét s türelmét, kést döfött combjába és némán viselte el nagy fájdalmait. Paulina, Seneca neje, nem tágitott abban, hogy férjével egyszerre végezzék ki őt is; mindketten fölmetszették ereiket, hanem Paulinát sikerült életben megtartani, ki azután még pár évig élt, megtörve, búsan férje miatt; látszott: minden nap mint közeledik sírjához, melyet »mennyországának« nevezett. Midőn Pactust arra ítélték, hogy öngyilkos legyen, mindazok, kik szilárd lelkű s rettentetlen nejeinek, Arriának természetét ismerték, előre meg-

mondták, hogy nem sokkal éli túl férjét. Thrazen: — veje — kényszerít mindenre, a mi előtte kedves, hogy maradjon meg életben s így szól: »Akar-nád-e, hogy lányod velem haljon, ha én meghal-nék?« És Arria így válaszolt: »Ha oly sokáig és oly egyetértésben éltek, mint én Pactussal, egy

szóval sem ellenezném.« A család e válasz után végtelen aggódott a nemes hölgy élete miatt, és minden mozdulatát a legnagyobb figyelemmel lesték. Egyszer azonban oly erővel rohant homloká-
val a köfalnak, hogy eszméletlenül rogyott össze. Mikor ismét magához tért, így szól: »Mondtam én nektek, hogy megtalálom az utat a halálhoz, s

szélésére, hogy ne hagyja gyermekeit gyámoltalanul, maradt meg életben. Domitian uralkodásának utolsó évében száműzetésben élt leánya férjét: Helvidiust kétszer követé a száműzetésbe, és midőn halála után, védelmezé az elhunytt becsületét és jó hírét, maga is száműzetett. És e példák nem tartoztak a ritkább esetek közé. Hogy a hitestársak közt a szeretet mily forró és eltörülhetlen volt, mutatják a római sarkofagok, melyeken férj és feleség ölelő karokkal láthatók.

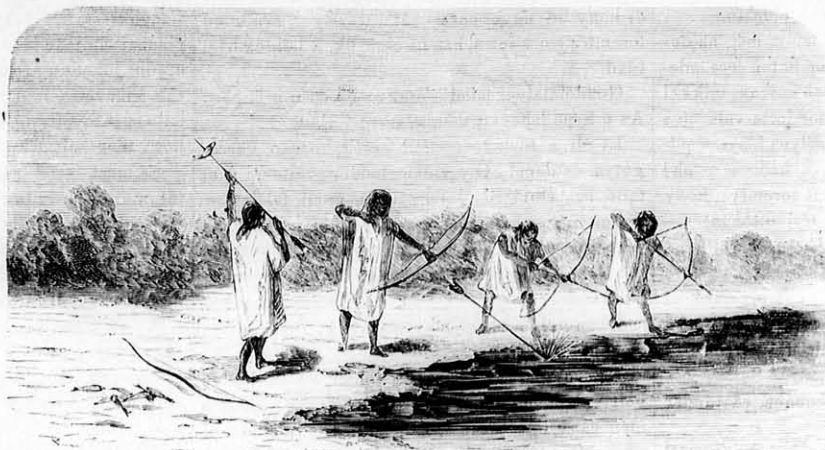
A császárság utolsó napjaiban intézkedtek ugyan, hogy a túlsúlyban levő kicsapongásoknak gátat vessenek. Domitian, Vespasian, Severus, Philippus mind megkísérelték a tiszta erkölcsöt visszahehelyezni birodalmukba, de csak Konstantinnak s a kereszténységnek sikerült megtörni a féktelen érzékiséget, a határt nem ismerő szenvedélyeket.

Az erkölestanárok is szót emeltek s igyekeztek az erényt megérdemelt helyére emelni. Szüntelen azt hangsúlyozták, hogy nemcsak mint előbb divatozott: csupán a nő tartozzék hűséggel férje iránt, hanem hasonló kötelezettség szorítsa rá a férjet is nejeinek ígért hűségét moesoktalanul megőrizni. Az eddigi élet a mennyire emelte a magasztos hölgyeket, annyira megfosztá nyimbusától a különb-bámulatra méltó hős férjeket. Ki ne esodálná Tertia Aemiliát, Sei-

lő hűséges nejét, ki fölé dezvén, hogy férje egyik rabzolgánójába szerelmes, néma fájdalommal tűrte szerencsétlenségét, s midőn férje meghalt, a rabzolgánót szabaddá tette, mert nem bírta elviselni, hogy a nő, kit hős férje szerelmére méltatt, a rabzolgánók sorában legyen?

Plutarch és Seneca fontos szavukat többször emelték föl, hogy a férjeket hölgyek iránt való hűségre buzdítsák. »A mit nőitektől követelték, azt követelhetik töletek nőitek is!« mondák nem egyszer. Antoninus Pius pedig, ki egy ízben egy hűtlen nő fölött ítéletet mondott, így végzé szavait: »Föltéve, hogy te mint férfi teljes életeden át jó példával jártál elől; mert igazságtalan volna, ha egy férj hűségét követelne akkor, midőn maga idegen élvezeteket hajhászott, és saját szerelmét másokra is pazarolta.«

Egy más változás, melynek kezdete a pogány császárságig ér vissza, volt az irány, hogy az erkölcsi szeplőtlenséget inkább mystikus, mint szükséges szempontból kell mérlegelni és jónak tartani. Ez a változás az új platói és pythagorasi philosophia virágzásának volt következménye, mely abban állapodott meg, hogy a test és szenvedélyei lényegükben rosszak és ártalmasak, s minden erény az anyaginak lehető eltávolításában rejlik. Ennek kifolyása volt a házasság előtt

Perui indián halászek.

ez út, mert nem engeditek a könnyebbet, a legkínosabb lesz.« Ekkor fölhagytak minden kísérlettel életben tartására, és halála a legmagasztosabbak egyike volt az ó-korban. Pactus pár percig vonakodott a tört saját szívének irányozni, akkor Arria kikapta azt férje kezéből, mellébe döfte s aztán kirántván a véres tört, e szavakkal nyújtá át férjének: »Pactus, a seb nem fáj.«

Arria alakja fölülmulja magasztosságban kor-

Egy mexikói utca az esős időkben.

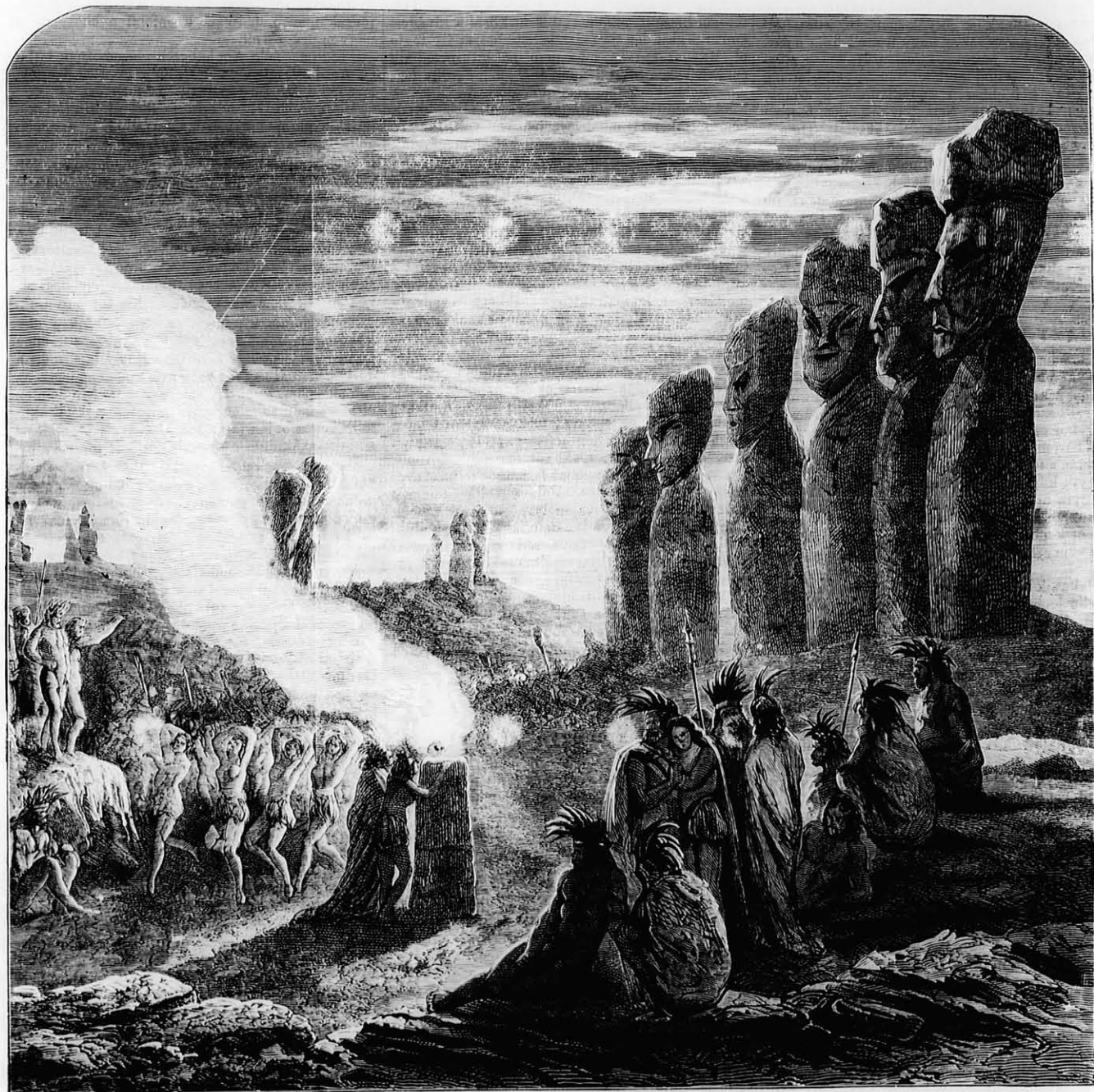
társnít, de sok más római hölgy az első császár és Domitian korában nem kisebb hűséget tanúsított. Sok nemes hölgy követte férjét az Euxinus sötét vizén át, melynek említése is különben oly borzasztónak tűnt föl. A fiatalabb Arria szintén akarta férjét a halálba követni s csak ennek rábe-

való szeplőltségnek nagyobb figyelemben tartása, mit azelőtt a férfiaknál, ha csak nem voltak különösen kiesapongók, ügybe sem vettek. Voltak idők, voltak emberek, kik magát a házasságot is tisztátlan dolognak tekinték. Apollonius, a tyanaei egész életén át nőtlen maradt, mert nem tudott megbarátkozni a gondolattal, hogy nevével való együttléte csak a legesekélyebbel is nemesebb volna, mint a törvénytelen együttlakás. Zenobia undorral tekinté a házasságot, s csakis amnyiban teljesíté női kötelességét, mennyi okvetlenül megkívánta, hogy örökösre tegyen szert. Hypatia, mint több keresztény szent, egész életére egy-

törvényeiben észrevehető a buzgóság, melylyel annak elérésére törekedtek. A kerítőeknek forró ölmot töltötték torkára; arra is volt törvény, hogy a meggyalázás alkalmával nemcsak a meggyalázó, hanem a meggyalázott is büntetessék, ha a fajtalanság beleegyezésével történt. Nemcsak a szeplőltségnek, hanem a felebaráti szeretetnek is nagy szolgálatokat tett egy törvény, mely a színészeknek megengedte, hogy a keresztség fölvétele után szolgálatukat elhagyhatják, mert a rabszolgaság egyik faja volt, és valóban a bűn rabszolgasága. Bizonyos fiatal leányoknak, kik a gazdagok asztalainál énekelni és játszani szok-

ságukban oly bátorságot, erőt árultak el, melylyel férfiak sem fölös számmal dicsekedhetnek. A szegény Blandina szolgálóleány, ki Lyonban mint a hit vértanúja halt meg, oly bámulatra méltó erőt tanusított az ellene alkalmazott kínokkal szemben, hogy hősök elragadtatással beszéltek türelméről.

A szűziesség kiváló példájaként emlegetik szt. Perpetuát. A fiatal szüz ugyanis arra volt ítélve, hogy bős vadkan által szakítottassék szét, és midőn a vadkan a félhalt Perpetuát szarvára kapva, az arena homokján végig rángatá, haldoklása végső percében merített még annyi erőt,

Nemzeti ünnep a Paques szigeten.

düliséget fogadott. Marcus Aurelius és Julianus szintén pártolták az elvet s csak szükségből szogték meg; Julianus azonban sok éven át, egész élte végeig nőtlen maradt.

Az elbeszelt dolgokból látható, hogy és mint gondolkoztak az erényről, a házasságról a régi rómaiak és görögök. Minden időszaknak meg voltak a maga szeszélyei, elvei, melyek aztán a szerint változásokat szültek. Csakhamar aztán a kereszténység lett az új irány képviselője. Ez a tiszta szeplőltséget az erények legfőbbjének hirdeté és minden rugóját mozgásba hozá, hogy ezt megszilárdítsa. Az első keresztény császárok

megtiltott nevezett szolgálatra vállalkozni, és újlag való behozatalukat még szigorúbb törvény akadályozta.

Az egyház büntető eljárása hasonló irányt fogadott el, mint a polgári. Rendeletei legnagyobb része a ledérség büntetéseire vonatkozik. A természetellenes szerelm az úrvaesorától való örökös megfosztással büntetett; hasonló büntetés érte az anyákat, kik leányukat gonosz életre esábiták. A tisztaság iránt való szenvedély fokozta az ethika ez ágának fontosságát, és az emberek csakhamar elragadtatással emlegették a tiszta és nemes alakokat, kik mint fiatal szűzek vértanu-

hogyszétszaggatott ruhája rongyait koblén összszovonja.

A kereszténység sok nevezetes szereplőt tüntetett föl; a hölgyek, kikre régebben a házias és gyöngöl hitvesi kötelességek várokoztak, vagy másrészt játaktrgyainul szolgáltak a férfiaknak, mint kegyenenők, most új alakban: mint hősök, a hit mátyrjai tüntek föl és nyertek el helyüket a történelemben. E szereplés okul szolgált azután, hogy sokan a hős, kínokat némán szenvedő hölgyeket esodás nymbussal vétették körül. Irók történeteket regéltek, melyek a mythos körébe vágnak, megvaklitta'ta fiatal embereket, kik Ágnes

hullámzó, megmeztelenített koblére tekintettek, az ég megnyílását hirdették egyes alkalmakkor, a mikről, miután nem szorosan tartozik tárgyunkra, ezúttal nem beszélünk.

Perui indián halászkok.

A halászat kényelmes és biztos üzéséhez a civilizációnak legalább is olyan foka szükséges, mely már elég fonalat ad háló szövéséhez. Valóban képzelnem sem lehet becsesebb ajándékot vad népek számára, mint egy hálót, mely élelmének egyik fő részét: a halat oly könnyen birtokába juttatja.

A perui indián fegyverrel vadászása a halakat, a mi se nem biztos, se nem kényelmes, se nem könnyű.

Órákig elállnak a folyók partján, kifeszített nyállal, türelmesen várva, hogy a víz lakója a part vízében ellihott fergekre kijöjjön. Ha aztán meglátják egyet, nyállal lövik le. Nagy gyakorlottság s ügyesség kell ehhez, s az indián már gyermekkorában próbálgatja. Némelyeknek igen szerencsés keze is van, s egy nap sokat ejt. De sok vaklövés is kell tennie, mely nem ejti el a zsákmányt s újra várnia kell, míg a fölzárt viz lenyugszik s az elriasztott halak visszatérnek.

A vízpartokon lakó indiánokra nincs nagyobb csapás, mint ha a folyó vize zavaros. Ilyenkor vége a halvadászatnak, mert nem láthatnak semmit, s a primitív horgászatra szorulnak, mely bizony szűken szerzi a konyha számára az izes falatokat.

Az esős időszak Mexikóban.

A tenochtitlani síkság, melyen Mexikó városa épült, a legkellemetlenebb klímát az egész világon. A környezetet képező hegyek beszorítják az északi szeleket, melyek a magas hegyesücsökről olykor egész hófergetget sodornak magukkal. Majd három hónapig tropikus hőség köszönt be, jön aztán a tél, mikor három hónap meleg esős szakad.

Egyik képzünk ily esős időből tünteti föl a főváros egyik utcáját.

Az eső szakadatlanul omlik, a házereszek zuhatagokat képeznek, az utcák folyókká válnak, s az egész völgy, hol Mexikó városa fekszik, egy tóhoz hasonlít.

A lakosok bezsorolnak a házakban, s az utcákon alig lehet látni egy-egy térdig vízben gázoló alakot. Ezek is vagy hordárok, kik passagieret keresnek, hogy valakit elhalaszthatjan úján hátukon szállítsanak tova, vagy pedig gyümölcs- és élelmiszer-árusok, kik házról-házra viszik a mindennapi szükséges cikkeket.

Ezeket kívül kocsikon és lovakon történik a közlekedés. Csaknem három hónap tart az esős időszak, mialatt a városban megszűnik minden élénkség.

Hanem az esős időszak az, mely Mexikó földjét dúsan termő talajjá teszi.

Paques szigete.

A Pacific-vaspálya sok oly földet hozott a civilizáció közelébe, melyen alig járt európai, s hol Amerika nagyszerű gyarmatokat létesíthet. A Pacific-océán szigetei közt nem egy van, melyet alig ismer még valaki, s hol a hajók csak forrásvizet merítésére álltak meg rövid ideig. Itt még minden vad, itt még egy-egy darabot láthatunk a régi ősi Amerikából.

Itt van többi közt a Paques-sziget, melyről Amerikában sok kalandos történetet beszélnek a hajósok. E sziget nem egyéb, mint elhagyott magány, melyet idegen néptörzsek laknak, közsiklából formált régi bálványok közt.

Egy altiszt, ki a »Flóra« fregatte-nál szolgált, leírja a szigetet, az ott tartott nemzetközi ünnepélyt és a »Flóra« fregatte odaérkezését.

Ez évi január 3-án kötött ki a hajó Cook-nál, és nagy csodálkozására csakhamar egy cápafogásra indult hajó közeledett felé, és egy vén dán mutatta be magát, egy tetőtől-talpig európai, ki azért érkezett Rapa-Nuiból, hogy a fregattot üdvözölje. Ez ember elbeszélése lerombolta a hagyományos eszméket, melyekkel a sziget iránt viselkedtek. Az öreg dán elbeszélte, hogy ő az egyedüli európai a szigeten, kit Brader egy gazdag ültetvényes, Papitiból küldött bizonyos üzlet alapítása végett. A vén dán naiv kérdéssel mondogatta, hogy nem sokára eljő az idő, midőn Paques sziget királyának fogják őt nevezni; szintén ő beszélt el, hogy az ország régi lakossága hajdan igen számos volt, de a különféle forradal-

mak, bomlások folytán annyira leolvadt, hogy mostanában alig van három-négyszáz benszültöt.

Nem sokára egy evezős, bizonyos Pettero nevű jött a hajóra, kinek alakját a hajón soha se feledheték. Csak Paques szigete szülhet ily fantasztikus főt, mint Pettero. Meztelenül állított be, s füрге, ruganyos volt, mint a legügyesebb macska; haja oly vörös színű, minőt az európaiak nem ismernek; egész testét, mintha vörös pelyh borította volna. Különbözött inkább szikár, mint izmos, szép nagy szemekkel, s mégis oly különösnek tetszett az egész, mintha kobold és ember vegyülke volna. Ez a faj a szigeten veszendőben van, és egy század mulva talán csak egy fognak róla beszélni, mint hihetetlenről, fejüket rázva, hogy ily teremtsései is voltak istennek.

Az altiszt elbeszéli, hogy midőn a szigetre Petteroval kiszállt, mikép vették őt körül a kíváncsi emberek, kiknek látására is már borzadási fogta el. Mily szokatlan, soha nem hallott melódiaú énekek hasgatták fülét, olyanok, minőkről a legmerészebb képelem sem álmodott. Az emberek kikerésgézték, mulattatták s végül táncra is bementek, mely minden ízében vad volt. Pettero és egy vén benszültöt jobbról-balról megfogták és a nagy tömeg kísérete mellett járták be vele a nevezetesebb helyeket. Megmutogatták a nagy gránitsziklákat, melyeknek emberi alakja oly különös szokatlan látványt nyújt; elvezették a helyekre, a sziklához közel, hol férfiak és nők voltak összegyülekezve. Mind elég csinosak, félíg felöltözve, félíg a nélkül; a férfiak fején lepel, mint a druidáknak. Egy másik sziklánál más csoport tanyázott, mely sokkal félmesebbnek és vadabbnak látszott, kikkel a jó európaiaknak semmi módon nem lehetett megismerkedniök. Mindnyájan a szirteken foglaltak helyet s olyan mozdulatlanul viselkedtek magukat, mintha mind megannyi Sphinx lett volna. A férfiak lándzsákkal, lapátokkal voltak ellátva, a nőket földig érő fehér lepel borította, fejükön mindenféle virág- és falevelek, hajuk antikszterileg befonva. Midőn a sziklán ülve, a nap e sötét alakokat fényével előzönlé, úgy tetszett, mintha valami borongós felhő keveredett volna a fény közé. Valami vallási ünnepet tartottak, tüzet gyújtva, mely körül a nők táncoltak, míg a férfiak ültözve daltak. A völgy oldalán, hol az ünnepély folyt, a sziklából faragott bálványok óriási alakjai emelkedtek sötétben. Kezdetleges, de fáradságos faragványok e sziklábálványok, századok előtti időből.

Az altiszt elmondja azután még, mint ismerkedett meg a hely nevezetesebb embereivel, mennyi értékes holmit kapott mindenféle, mily szivesen vendégelték meg, míg végre a különös helytől bucsút vett és távozott.

A gyufagyártás.

Azon óriási haladás, melyet újabb időkben a vegyészet tett, mindenben, még a mindennapi élet legjelentéktlenebb tárgyiban is leginkább akkor tolatodik szemünk elé, ha a jelentéktelen gyufák veszzük tekintetbe.

Ki ne hallotta volna már, hogy régente s a vadak még mai napig is két darab fát dörzsölnek össze, és úgy csinálnak tüzet. A tüzgyújtás ezen neme a legrégibb és valószínűleg a legelső is egyúttal. A dörzsölés általi tüzgyújtás maig is fennmaradt, és a mai gyufák gyártására is ez adta az első eszmét. Csak az alkalmazási mód változott. Hogy mily óriásilag nagy a haladás a jelentéktelennek látszó gyufánál is, csak akkor foghatjuk föl igazán, ha egy pillantást vetünk a vadak tüzcsinálási módjára.

És e nagyszerű haladásnak, e sokszertű ujtásnak és javításnak mi még szemtanúi voltunk. Még csaknem mindnyájan emlékezhetünk nagyapáink kedvence gyújtószere, az úgynevezett »kénygyertyára,« melyet eszihálással gyújtottak meg.

Az első nagyobb hirre vergődött gyúszert az úgynevezett gyúpalack. Eleintén az hitték az emberek, hogy ennél valami jobbat már képzelnem sem lehet, azonban nem sokára máskép kezdtek gondolkodni, miután hátrányait is ismerni tanulták. Ugyanis a gyúpalack nem egyéb volt, mint egy kis üvegesében porrá tört asbest és kén-sav, továbbá egy darabka vékony forgács, melynek vége kénvel volt bevonva, és hogyébe arab mézgával egy kis darab halvsavas éleg tapaszta, mit ha az üvegesébe mártottak, meggyúlt. Azonban, mint tudjuk, a kén-savnak az a rossz tulajdona van, hogy a légből nedvességet is szív magába, az üveg tartalma pedig sűrű péppé alakul, így aztán többé nem lehet használni.

Azon kellett gondolkodni, hogy lehetne ezen javítani, és nem valami újnak felfedezésén törték

elméjüket, hanem a régi úton indultak. A phosphor-gyulékonyágát már 1574-ben ismerték, és tudták, hogy dörzsölés által igen könnyen tüzet fog, s a mult század vége felé kezdtek is alkalmazni gyúszereknek. Azonban — sajnos! — roszul fogták föl a dolgot és abba kellett hagyniök. Az úgynevezett »turini gyertya« az első phosphor gyúszert, valóban nagyon hasonlított mostani gyufáinkhoz. Vékony viaszgyertyácska volt ez, a végén phosphorral. Minthogy azonban a phosphor gyulékonyágától nagyon félték, minden egyes gyertyácskát üvegesébe csináltak bele. Ha aztán használni akarták, az üvegesévet eltörték, s a gyertya meggyúlt. E gyúszert eleintén nagy elterjedtségnek örvendett, de nem sokára ez is a gyúpalack sorsára jutott. Különbözött is rendes használatra drága volt.

Rajta álltak ugyan az igaz ösvényen, de nem tudták, merre, hogyan. Ezenföül a phosphor is nagyon drága volt.

1730-ban még Angliában a phosphornak latját őt, Amsterdamban pedig nyolc aranyával fizették, míg ma egész fontot adnak egy forintért.

Mintegy negyven évvel ezelőtt új kísérleteket tettek a phosphorral, és most a siker is nagyobb volt. Egy részt a már eddig gyártott »kénygyertya« és »turini gyertya« is okulásra adott alkalmat, másrészt pedig a phosphor ára is jelentékenyen leszállt.

Mint minden újnak, a phosphor gyufának is voltak ellenségei. Borzasztó dolgokat beszéltek a phosphor-gyufa veszzelőségéről, s a rendőrség sem mulasztotta el a phosphor-gyufa gyártását szigorúan megtiltani, s ezen tilalmak némely országokban egész a negyvenes évekig fennmaradtak.

Tagadhatlan az, hogy az első gyufák gyulékonyáguk miatt veszzelések voltak, sőt minden egyes szál használatát is veszzelylel járt, mert a dörzsölés által nagyot pattanva gyuladt meg, s az égő phosphor gyakran szétfeccesent. Azonban ez által a rendőri tilalom nincs igazolva. Sokkal okosabb volt a bajon javítások által segíteni, mint az annyira szükséges gyúszert gyártását tilalmazni.

Dacára a sokoldalú rendőri tilalmaknak, javítások által a gyufa használatát mindinkább elterjedt, kiszorított minden egyéb gyúszert, még a szalonok Döbereiner-féle elegáns érengyúszereit is. És valóban kényelem és olcsóság tekintetében jobb valamit kívánni sem lehet.

Nos nézzünk be most a gyárba. Kezdetben a vegykészitvény igen drága volt, de főleg azt kellett szem előtt tartani, hogy mind kevessebbre legyen szükség. Nagy gondot fordítottak az okból a fahasogatásra, és igyekeztek mind vékonyabb szálakat hasítani. Nem is maradt ezen törekvés eredménytelen; ma már vannak egyszerű gépek, melyek naponként 1,814,000 fűcskát hasítanak. Ma már a fenyőágzadg vidékeken jelentékeny iparág ez, s a hasagított fákot roppant mennyiségben szállítják mindenfelé.

Az első műtétet kizárólag nők végzik; 1500—3000 fűcskát 5—100 sorban hosszas négysszögű keretbe raknak, úgy hogy minden sort vékony laposkák választják el egymástól, s hogy minden egyes fűcska vége a keretből kissé kiáll. A sorokat csavarok által egybeszorítják, nehogy a fűcskák kihulljanak.

Most a kénezés következik. A fűcskáknek kiálló végeit olvasztott kénbe vagy kén helyett, miután — ez az égésnél kellemetlen illatot terjeszt, — fagygyusavba mártják, és közvetlen a gyúanyagba. Ennek gyártása a legjelentékenyebb, s a gyártulajdonosok többnyire maguk kezelik. A phosphort enyv-oldatban olvasztják föl s ha a phosphor teljesen föloldatott, a többi keveréket poralakban teszik hozzá. A vegyíték színezése savanytartalmu festékek által történik, a színezésnek azonban a gyártmányra nincs jelentősége.

A fűsörrel műtét után a gyufa szárítóba jő. Hogy a nedvességtől jobban megóvják, a gyufák fejét bevonják vékonyan fagygyusavval, végre aztán elesomagolják.

A közönséges gyufán kívül csinálnak még papírosból, taplóból és egyébből is gyúszert, melyeket azonban inkább a szabadban használnak. Mint annyi más iparágul, emélt is azt mondják, hogy gépés oldala sokkal-sokkal tökéletesebb, mint a vegyészé. Tagadhatlan ugyan, hogy még ráír a javítás, de az a sok láрма és panasz merő rágalom és irigység. Igaz, hogy a phosphor a legveszzelésebb mérgek egyike. Két gran a legerősebb embert is megöli, s így az erősebb mérgek egyikét minden ember kezébe találja; mindez igaz, de kérdezzük, vajjon történtek-e vele nagyobb szerű veszzelések?

Bizonyynal nem, és őszintén be kell vallanunk, hogy az emberek korántsem olyan roszak, mint minőnek a félénk elítélet festi. A phosphor mér-

gezés oly ritka (s még kérdés az is, gyufa által történt-e), hogy számításba sem jöhet.

A másik vád: a gyufa gyűlkönysége. De hisz éppen ez az előnye. Különbönd adjunk hát ebben is némileg igazat, s mondjuk ki, hogy gyűlkönysége által csakugyan veszedelmessé válhatik; de koránem igaz az, mivel a dörék valólják, hogy minden tűzveszélynek a gyufa az oka.

A szerencsétlenségeket, miket a gyűvázatlanság, tudatlanság vagy rosszakarat a gyűfával előidéző, nem lehet a gyűfának betudni. Nem a gyűfa bűnös, hanem az, aki visszaél vele. Mindenekelőtt meg kell gondolni, hogy a gyufa nem játékszer és nem gyermek kezébe való. Ha minden oly tárgyat számkivetnénk, melylyel visszaélések történhetnek, hová jutnánk?

Nem semmisülne-e meg akkor minden civilizáció?

Nemde. e dőre lárma nem ámitott el senkit, noha a phosphor nélküli gyufák miatt évről-évre nagyobb lett a zaj? 1850-ben Schrötter fölfedezte, hogy hevítés által a phosphor egészen ártatlanná lehet tenni. Veszélyes gyűlkönységet elvezeti az ember kanálszáma cheti a nélkül, hogy az egészszégre káros hatású volna.

Ezen tulajdönt föl akarták használni, és már az 1851-diki londoni iparműkiállításon voltak ily phosphorral készült gyufák, azonban megbuktak, dacára annak, hogy több kormány anyyira ajánlotta és pártolá.

De e bukás nem ijesztette vissza Schröttert, újra és újra törekedett phosphor nélküli gyufákat gyártani. Időről-időre föl is merül aztán egy-egy új gyártmány, azonban siker eddig a fáradságot nem koronázta. Nem hiányzanak ugyan egyes vegyészti szerek, melyek a phosphort pótolhatnák, azonban valamennyi igen nehezen gyűlad a dörzsölés által, kénytelenek voltak tehát bármily csekély mértékben is phosphort venni hozzá.

Azokban igen valószínű, hogy a phosphor egykor valami más fogja fölvaltani, nem a történetét szerencsétlenség miatt ugyan, de mert a földművelésnél és erkoggyártásnál oly nagy jelentőséggel bírót esont jön számításba, mit a phosphor-gyártás oly nagy mértékben fogyaszt és drágít, és ezen szempontból kívánatos is volna, hogy a phosphort mielőbb valami más gyűanyag váltsa föl.

Es ez nem is lehetetlen; arra azonban gondolni sem lehet, hogy ez által a mostani gyufák tűzveszélyessége el volna hártva, mert a földoloz az, hogy könnyen gyűljön, és így a rosszakarat és gonoszság éppen úgy visszaélhet vele, mint eddig.

Vegyes közlemények.

„A magyar népköltészet a szabadságharc alatt.“ (*La Poesie populaire en Hongrie pendant la Guerre en 1848.*) Hazánk derek barátja Sayous Edle e cím alatt írt terjedelmes tanulmányt a »Revue des deux Mondes« című folyóirat aug. 15-diki füzetébe, s újlag hálaára kötelezett minket az alapos ismertetésért. Tanulmányának egy nagy részét a Kisfaludy-Társaság által kiadott népköltészi gyűjtemény nyomán készítette. Csupán a népköltésztől szól, mellözve a forradalom költszeteinek ama termékeit, melyek Petőfítől eredtek, mert — úgy vélekedik szerző — Petőfi eléggé ismert már a francia közönség előtt, míg a forradalom költszeteinek egyéb dalnokai, kik közül Garayt, Gyuláit, Tóth Kálmánt és Aranyt meg is nevezi, alig, vagy éppen nem. Tanulmánya előszavában a népköltészet értékét emeli ki, mely mítsém veszt az által, hogy többször hírnevesb költők írtak: »mert bárki által alkotva is, az utca-
köz székön dalolják, az útköztekben énekeltek azokat.« A másik rész — folytatja — a röviddebbek, a kevésbbé korrekt szerkezetűek, de melyek az eredetiség határozottabb kinyomtatával bírnak, ismeretlen szerző, sőt sokszor több szerző, a táborozás fáradaimai közt született művei.

Ezután áttér tárgya ismertetésére; prózában, öe szó szerinti hűséggel ismertet kö népdalt és sok költeményt, mindenütt a politikai viszonyok megfelelő rajzával is kísérvé politikai vázlatát. A nemzetiégi mozgalmak jelentőségét ránk nézve igen rokonszenvesen ismerteti, s ezért különösen köszönettel tartozunk Sayous úrnak, mert e pont az, a melyben — a románokkal való fajrokonság okozta részrehajlás folytán — a francia sajtó eddig legkimédelelenebb volt irántunk. Egy helyütt a magyarok istene fordulván egy költemény szövegében elő, Sayous ír így ir róla: »A magyarok istene nem tisztán költői képzelem, gondolat, ez igen komoly eszme, melyre rákadunk minden magyar függetlenségéi harc története alatt a szó-

székek s a gyűlekezetek nyelvében. Kossuth is, meghallván egyszer, hogy nagyon rossz hírek terjedtek el egész Pest városában, megjelent a téren özőnlő sokaság előtt a városháza erkélyén és így kiáltott föl: »A magyarok istene nem engedheti azt, hogy ez igaz legyen.« Ez ázsiai fajitt föntartván magát csupa európai fajok között, s az a rendkívüli szerep, melyet játszott, valóban lehetővé és megfoghatóvá teszik, hogy higgyen egy külön védelemzőben, egy család jó szellemben; miként lehetne másképp megmagyarázni, hogy ily megpróbált nép ily szívós, ily kemény életörövel bír? Ez a nem vallásos, de politikai babona tette lehetővé a magyaroknál azt az önbizalmat, melylyel oly egyenlőtlen harcokhoz fogtak.«

Ezután leírja — mindenütt egy-egy népdal vagy költemény szövegét fűzvéen művészi kézzel közbe — a 48-ki »háború« (»a forradalom« szó nem igen hangzik el Sayous kíméletes ajkairól) előzményeit. A horvátok és szerbek ellenségeskedése, a bécsi forradalom leveretése, a nemzeti fölkelés kihirdetése, az unjocozás, a sorozás mind megannyi dalban vagy költeményben nyer magyarázatot.

A háború vázolásában sem maradnak hűtelenek szerzőhöz költői és dalai, s mikor csata színteréről kezd írni, önkénytelenül az *alföld*, a *puszta* költője, Petőfi jut eszébe. Egyáltalán oly melegséggel és közvetlenséggel van írva e tanulmány, hogy néhol alig hiszi az ember, hogy nem magyar ember írta.

Mikor a nemzeti lelkesültséget vázolja, mely magával ragadta egyaránt »az aggot, a gyermeket (így például egy nyolc éves gyermeket), a gazdag birtokost s a szegény napszámot.« akkor lehetetlen eszünkbe nem jutni, mennyire divatban van itthon ez egykori lelkesültség kiesinylése.

A lengyeleket dicsőítő némely költemény egész terjedelmében közöl, s Kossuthról igen rokonszenvesen emlékezik meg.

»Ez (a forradalom 1849. tavaszi diadala) volt Kossuth Lajos pályájának legszebb pontja, nemcsak a legfényesebb, de egyszersmind a legnépszerűbb is. Képe úgy el volt terjedve, alakja oly népszerűt Magyarországon, mint Franciaországban az első konzul, vagy Napoleon császáré. Ama, némely róla írt fölületes rajz után Franciaországban írta elterjedt fölfogás, mintha ő nem egyéb, csak közönséges izgató, egy forradalom eszéjeli folytán diktátorrá lett pamphlet-író, éppen nem igaz, mert különben a magyar nép, mely nincs ép érzék híján, hol venné írta tartós, odaadó lelkesültségét? A dolog úgy áll, hogy 1848-ban már tizenöt éve volt ismeretes honfiai előtt; ő teremtette a magyar hírlapirodalmat, hosszas fogságot szenvedett, s élő megtestesülése volt nemzete a Metternichet ellen vívott küzdelemnek; ama folytonosan élő lelkesültség és ékes-szólás volt ő, mely a társadalom melyén alszik. Ez ügyvéd-hírlapjót csakhamar reménye lett minden szalmakunyhónak, melyek rendszeren oly zárvák városiak előtt, oly bizalmatlanak a forradalmi szellemek iránt.«

»Be szeretnék a Kossuthal beszélni.

De még jobban szobájában sétálni;

Megmondanám én a Kossuth Lajosnak,

Hány forint az adója a magyaroknak.«

Megkezdődvén a háború. — folytatja Sayous, — nem volt egy katoná se, ki a legnagyobb mérvű fűti ragaszkodást ne tanúsította volna iránta. Idéz ezután a Kossuthról szóló dalokat. A »Kossuth Lajos édes apám.« a »Kossuth Lajos iródeák« s a »Kossuth Lajos azt izentse kezdetűtök, s az teszi hozzá: »Több volt ő, mint puszta légész, égi fény volt ő!«

Megjegyzendőnek tartjuk, hogy mind e dalok s az a szép kis dal is: »Zúg az erdő, zúg a mező, ugyan mi zugatja? Talán bizony Perzel Mária a lovát ugratja.« bár prózában, de igen szingazadon vannak fordítva.

A saták mezején fölkeresi Sayous e költemény-gyűjtemény fordításában a honvédeket. küzdeleiket, leírja francia olvasójának a halálra ítélt honvéd fölött társai siránkozásait, a huszár bucsuját lovától, s e költemény-nel emlékeztet a magyar faj keleti jellegére, mely az állatszeretben a nyugatot messze túlhaladja; megemlékezik a magyar amazonok hősiességéről s lefordítja a férjét a csatamezőre kísért nő öber örködsét; áttér ezután hosszabban a Görgey árusulásának kérdésére s igaztalannak találja az árusulás vádját. A leveretes nemzeti gyászának érzéseit hosszabban rajzolja. A tanulmány végén egy igen rokonszenves föl-szólalás van Magyarorszáig s a magyar faj életképessége és jövője mellett.

Sayous nemcsak a szabadságharc népköltészetét ismerteti e cikkben, hanem szabadságharcunkat is.

— (*Egyetemi hallgatónik.*) A cambridgei egyetem ez évben már 154 nő tett vizsgát, a melyről nem rég írtak az angol lapok tudósítást. Föltűnő, hogy míg a bölcsészeti és nemzetgazdaságot, ugyszintén az irodalmat többször hallgatták mint ezelőtt, az idegen nyelvek s matematikai osztályok csaknem egészen el voltak hanyagolva. Az angolok igen érdeklődnek ez ügy iránt. Több nevezetes alapítvány van már téve a nőtanulók számára, sőt újabban egy »Merton Hall« nevű épület is rendeztetett be számukra lakásul. Tudvalegyő ugyan az egyetemi tanuló Cambridgeben az egyes collegekben laknak s tényleg ott is oktattnak.

— (*Egy hamvéből emelkedő város.*) Chicago városa, mely tíz hó előtt csaknem egészen hamuvá égett, bámulatos gyorsasággal emelkedik. Akkoriban 98,000 embernek nem volt lakhelye. Mostani hírek szerint a város minden részében már 70,000 ember számára épült új lakás; A déli városrészben, a hol a vendéglők, színház, raktárak és a boltok voltak s a hol 250 hold területen 3650 ház égett le, mostan még több ház épül már föl, melyek az előbbieket szépség, érték és — a mi a legfontosabb és legjobb — az építés szilársága tekintetében jóval fölülműlják. Egészen véve az újonnan kiépített utcák hossza 25 mérföldet tesz. Pedig az első három hónap alatt ama szerencsétlen tűzvesz után igen kevés történt, s az építést telen nem lehetett olyan gyorsan tenni, mint nyáron. A »Chicago Times« reméli, hogy okt. 9-kén, a szerencsétlenség évfördülő napján esodlatos művet fog láthatni a világ, egy romjából egyetlen év alatt kiemelkedett várost, az amerikai erély és az amerikai vállalkozó szellem nagy emlékkövét. Az új Chicago — a mint az újból fölépült városokkal közönségesen szokott lenni, — többször tekintetben fölül fogja műhni a régi Chicago. Elismerésre méltó, hogy dacára az Európában és Amerikában mindenfelé megindult munkás-mozgalmaknak, Chicagóban a munkások semmiféle ürügy alatt sem szüntették meg a munkát. Különbönd a város kerékdelme egyáltalán nem vesztett, s hogy mily jólétnak örvendenek ottan a szegényebb néposztályok, abból is látszik, hogy mult apríl hó óta a takarékpénztári betétek 2,000,000 dollárt tesznek. A chicagói cinnaptár az idén 130 ezer nevet tartalmaz, husz ezerrel többször, mint a mult évi.

— (*Ezer éves holttest*) fölül tesz említést a hamburgi »Reform.« E holttestet a rendswühreni ingoványban találták s barna volt, miként az erősen füstölt hús. A fő meg jóformán megtartá külső alakját; a koponyán elég haj volt, de azon a helyen, hol a fő hátulós része a nyakkal jó összeköttetésbe, sérülts volt látható, mi arra mutat, hogy az illető ériszakos halált szenvedett. A holttest kiáztatásakor egészen száraz volt, de a levegő behatásra következtében csakhamar megnyírkosodott. A jelenvaltak rossz szagot nem éreztek rajta. Az arc után itélve, e holttest ifjú lehetett. Ábrázata eléggé húsos volt, a felső állkapocs fogai mind megvoltak, de — miként a bőr, hús és csontok — feketék valának. Az alsó állkapocs össze van törve s emélfogva világosan föl nem ismerhető, de az orr, szemek és felső ajkak jól föllismerhetők s úgy látszik, mintha kerek arca a négerekéhez hasonlított volna, mert szeméi mélyen fekdtek, orra összenyomott s felső ajka eléggé húsos volt. Lábai és kezei kiesinyeknek mondhatók, balkezeinek mutató-ujján a köröm csaknem egy negyed hüvelyknyire nőtt. Melle húsos és magas, lábai szintén húsosak és erősek. Az egész test hosszúsága hat láb, s bár a kiáztatásnál meglehetősen durván bíntak vele, kevés sérülés szenvedett. Öltözéke állatbőrrel s gyapotszerű kelmeből állt, jobb lábán a bőrszandál és szíj eléggé ép maradt. Gombok s más díszítések nem voltak a ruházaton, de a fő be volt burkolva. Hogy a beburkolás magától az illetőtől ered-e, vagy a gyilkosoktól, kik a véryomokat akarták elfűdni, nincs megállapítva. E ritka leletet egy vidéki physikus boncolta föl, de oly ügyetlenül, hogy a kiell szakemberek, kik további tanulmányozás és megőrzés végett átvették a holttestet, fejüket rázták ügyetlenségé fölött. A koponya össze van zúzva, a test szétvagdalva s a benső organumok megzavarva. A vidéki physikus által elkövetett vandalizmus annál sajnálatraméltóbb, mert a Darwin-féle elmélet tisztázására legbiztosabban éppen a puha részek kellő megvizsgálása vezetett volna.

— (*Vulkanikus kitérés.*) A Vezuv nagy kitérése előtt mintegy nyolc nappal Jáva szigetén a Merapi tűzhányó hegy is kezdett háborogni, 1863 óta ez volt első erősebb kitérése. Ápril 15-kén este oly lávafolyamok ömöltek kráteréből, hogy egész falvakat eltemettek, völgyeket töltöttek be és folyamokat fogtak föl. Egy folyam ágát, melynek 80 láb magas partján minden fűt leögetett a lava, 15 lábnyira töltötte föl. A falvakban igen sok ember elvesztett; a hegy magas helyeinek lakóiról még mítsém tudni, mert eddig megmészatlan a hegy. A kitérést hamu-, kö- és homokos követte és folytatva az iszonyú pusztítást; a hamu néhol négy láb magas volt, mi a kávé- és más növényzetben nagy kárt okozott. Solában a hamusó három napig tartott; oly sötét volt, hogy nappal is világot kellett gyújtani. A kitérés gyöngye földrengések kísérték. Az utolsó jelentés szerint 200 holttestet találtak, mi csak

kis része a holtaknak. Egy menekült nő beszéli, hogy falujának 160 többi lakosa mind odaveszett.

— *(Gyapjútermelési statisztika.)* Elismert szakférfiak számítása szerint 1871-ben az egész földön termelt gyapjú mennyisége 1626 millió fontra rugott; ebből esett Európára 827, Ázsiára 470, Ausztráliára 175, Észak-Amerikára 122, és Dél-Afrikára 34 millió font. A legnagyobb gyapjúpiac Anglia, mely mintegy 250 millió fontot fogyaszt évenként; az észak-amerikai köztársaság is 68 millió font külföldi gyapjút használ föl saját termelésén felül. E számonként némileg eltérő egy francia szaklap számítása, mely szerint az egész föld gyapjútermelése 1121 millió fontra rugna s ez következőleg oszolnék meg az egyes főbb termelő orszákok között: észak-amerikai Egyesült-Államok 177, Anglia 159, Ausztrália 152, La Plata 138, Franciaország 91, Oroszország 90, Spanyolország 74, Németország 52, Jöremország 38, Ausztria és Magyarország 31, Uj-Sócland 28, Olaszország 24, Kelet-India 18, Görögország 7 1/2, Dánia 7, Svédország 6, Norvégország 6, Van-Diemen-szland 6, Belgium 3 1/2, Svajc 1 1/2 millió font. Az említett lap állítása szerint sűrű népességű országokban a juhtenyésztés s hol sem bizonyul nyereségesnek, s csak mellékesen, a trágya által hajt hasznot.

— *(Vasúti balesetek Ausztriában 1871-ben.)* Az osztrák kereskedelmi miniszterem által az 1871-ben Ausztriában előfordult vasúti balesetekről kiadott jelentésből kiveszszük, hogy a nevezett évben 212 vasúti baleset történt, és pedig 161 saját hibájából vagy véletlenül, 48 a vaspálya közegének hibájából, továbbá 31 más egyén, nagyjából saját hibájából vagy véletlenül megsérült s 118 hivatalnok és 77 más egyén pedig megöltetett. Az osztrák vasutakon 1871-ben szállított utasok közül általában megsérült 17, megöltetett, és pedig kivétel nélkül véletlenül vagy saját hibáján folytán 5. A közlekedés biztonsága, a mi a vasúti közlegnek eljárását illeti, az 1870. évről képest nagyobbnak mutatkozik.

— *(Rabszolgaság.)* 1864. jan. 1-jétől 1869. dec. 31-ig az angol hadi hajók 180 rabszolgakereskedő hajót foglaltak le. Ezen 180 hajón 6050 rabszolgát fogtak, melyek mind szabadságba helyezték. A legnagyobb fogást tette a »Vespe« s utána a »Nymph« nevű hadihajó. Az előbbi 1864-ben egy 283 rabszolgával, az utóbbi 1869-ben egy 267 rabszolgával megrakott hajót fogott el.

— *(Vulkán-puffogás a Japon.)* Több csillagász megegyező nyilatkozata szerint kétszáz iszonyú kitörés történt a Japon. Rohamos gyorsasággal támadott a nap testén egy puffogás, s mintegy 5000 mérföldnyire emelkedett ki föléra alatt az egész tömeg.

— *(Az angolországi szerezetlenség statisztikájához.)* Az angol bányákban tavaly összesen 830 különféle szerezetlenség történt, melyek 991 emberéletbe kerültek, ugy hogy 350,894 bányász mellett minden 422 emberre esik egy emberhalál.

Hirek.

— *(Széchenyi szobra.)* mint a »F. Lapok«-ban P. Szathmáry Károly írja, már elkészült, azaz hogy a szobor agyagmintázata látható valahára Engel műtermében. Szathmáry szerint a sokszoros változtatás előnyére vált s a szoborban több a nyugalom, mind eddig. Hanem az öltözet túlszűcsény, s azon segíteni is fog a művész. E szobor jobb lesz, mint a Fernok-féle József-szobor, a minek nagyon fogunk örülni. Engel már bevezette a kormány által megrendelt Mátyás király és Mária Terézia mellékszobrait. Az utóbbi sikerült, de Mátyásé nem. Ott van Engel műtermében Éva mintázata is. Még félti és védi szemét a napfény elől, de keze alul már kandián tekint előre a világra s a lábainál eszűző azzal nyújtja feléje a bünye ingerlő almát. Hymenid szobrok rendszeren sikerülnek Engelnak, s ez is szép mű, várva valamely Moecenásra.

— *(A székes-fehérvári állandó színház alapkövét)* István király napján tették le ünnepélyesen, nagyszámú közönség jelenlétében, az általunk is közölt program szerint. A közönség a városból földszített udvarán gyűlt egybe s az ünnepély »Hymnus« elnevelésével kezdődött; mire Szögényi főispán s egyzerszind a színházépítő társulat elnöke rövid beszédet intézett a jelenvoltakhoz. Novák Kálmán városi főpolgármester megköszönvén az elnök eddigi fáradozásait, beszédének befejeztével az ország, megye és város zsinait képviselő három zászló előlvele mellett az ünnepélyben résztvevők az épülő színház alapfalához indultak, még pedig a következő sorban: a zászlók után ment közvetlenül az elnök, a meghívott vendégektől környezve; a színházépítő részvételtársaság választmányá s az összes társulati részvevők; az énekar, s végül az ünnepélyen részt vett közönség. A helyszínén 12, fehérbe öltözött leány várakozott, kik az érkezéket koszorúkkal fogadták. Az utcák, melyeken a menet keresztülhaladt, lobogókkal voltak díszítve. A helyszínére érkezés után

Juraszek Ferenc, a színházépítő társulat titkára fölolvasta a már korábban Barkács Gusztáv megyei pandurkapitány által remekül készített oklevelet, mely is a forgalomban levő ércpéndarabokk egyetemben, egy íveghengerebe zárva, a kivésott alakpó íregybe elhelyeztetett, mire a gondosan betapasztott alapkö Hübner Nándor, a színház építését vezető építésszervezője mellett az elnök által ünnepélyesen letétezték. Az ünnepélyt a »Szózat« elnevelés zárta be. Délután 1 órakor a »Magyar király« című vendéglő díszteremében közelében, este pedig tényleg volt rendezve. Ebből alatt Oblát Frigyes indítványt tett az iránt, hogy hirdettesek pályázat egy prologra s színműre s mindkettő a sz. fehérvári színház ünnepélyes megnyitása alkalmával legyen előadandó. A jutalom 100 arany, mely összeg adakozások által födöztesek. Az indítványt tetszéssel fogadták, s annak kivételével a színház választmányt bízták meg.

— *(Két vértanú sírja.)* Damjanich és Lahner tábornokok a mácsai parkban nagyon szerény sírban pihennek. Egy fiatal aespallér: Horváth Ferenc nem nézhetett már tovább a gr. Károlyi György kertjében pucztalánknak indult sírt, s egy nagy tölgyfakereket ztet állított fölbe, hogy a vándornak szembe tünessen. Midőn e keresztet leisták, mintegy két lábnyi mélységben valami kemény tárgyra találtak. Kitért azután, hogy a koporsó, vagyis inkább egy négyzetű láda, melyben a két vértanú csontjai heverték. A derek aespallér egy Juresek Tibor nevű 14 éves tanulóval, ki föliratot vésett a keresztre, melybebre helyezték a csontokat. Juresek a Damjanich szakállából néhány szálát emlékül tett el.

— *(A pesti ideiglenes népszínház)* alapkövének letételé eszeptember 1-jén délelőtt lesz az István-téren. Az ünnepély a testvérvárosok hatóságai s a művészeti és írói körök, valamint a nagy közönség, meghívottak.

— *(Az országgyűlés ünnepélyes megnyitása)* szeptember 3-kán fog végbemenni. Ez szükségessé teszi, hogy a képviselők már előbb gyűljenek össze a koronák választása és egyéb előmunkálatok megtételére. Az udvar részéről fölszólítottat a budai városi kapitányság, hogy a jövő hó elszejre az udvari tisztviselők számára bérkoscsikat rendeljen. A király szeptember 1-jén érkezik és 4-kén távozik a fővárosból.

— *(A n. városi dalárünnepély)* szept. 5-én veszi kezdetét. Ekkor érkeznek meg a pesti vendégek, kiket ünnepélyesen fogadnak az indóháznál, homann aztán kibontott zászlókat, metében vonulnak a »Fekete sas« szállóhoz, elhelyezvén ott a zászlókat. Itt lesz este az ismerkedési ünnep is. Szept. 6-án reggel tartják a próbakat az újárósi ref. templomban Erkel vezetése alatt; ezt követi a dalregyesületi elnökség értekezése, a versenybírák megválasztása és a verseny sorrendjének megállapítása. Este dalárverseny a szinkörben. Szept. 7-én a »Fekete sas« termében közgyűlés, este pedig díszhangverseny a szinkörben. Szept. 8-án d. u. 2 órakor vonulnak ki a dalárok a Rhédey-kertbe, hol 4 órakor kezdődik a dalverseny, Erkel vezetése alatt. Este bál lesz a »sas«-ban. Szept. 9-én dalregyesületi közgyűlés s a versenybírák ítéletének kihirdetése, valamint a díjak kiosztása. A dalárünnepélyre szóló meghívókkal már szeptember 1-ső napjától 15-ikeig lehet fele áron utazni Nagy-Váradra. Azonban az elszállásolási jegyek érvényes Nagy-Váradon csak szeptember 5-kén veszi kezdetét s 9-ikeig tart.

— *(Dürer Albert eredeti kéziratai Zágrábban.)* Dr. Brunner Sebastyén, ki a művészet történetéről már több művet adott ki, legújabbán fölszólalt azon 10 eredeti kézrajzra nézve is, melyek a zágrábi érseki könyvtárban vannak s Dürer Albertől származnak. E rajzok most Mihalovics zágrábi érsek meghagyására mint megannyi műkínesek, a könyvtárban különös gond- dól őriztetnek.

— *(Az erdélyi »Büdöss barlang mint kórház.)* Dr. Szabó Vazul Felső-Fehérmegye főorvosa, a megyénel indítványozta, hogy a torjai kántartalmu »Büdöss« barlang fölé egy 50 ágyra berendezett kórház állíttassék föl a szembetek száma, kik jelenleg is távol vidékekről esődülnek e helyre s most nyomorék viskókban kénytelenek elhelyezkedni; sőt éppen a lakás s minden egyéb szükséglet hiánya okozza, hogy jobb módúak, kik szintén élyezni akarnak a barlang gőzeinek jótékony hatását, vonakodnak magukat annyi kellemetlenségnek és nélkülözésnek kitenni. A megye az indítványt partólólag terjeszté föl a helygymintsteriumhoz, s Altorja községe egy holdnyi földet ajánlott föl az építendő kórház számára.

— *(Pest városa tisztí főorvosának hivatalos jelentése szerint:)* Julius hóban a kórházakban s köz-köztéren áptolt szegények közt 6800 kórosat fordult elő, 623-mal több, mint júniusban. A különféle gyógyintézetekben 2745 beteg feküdt. Az egész városban meghalt 770 ember (13-mal több, mint júniusban), és pedig 401 fi. s 369 nőnemű. Egy éves korig 354 csecsemő hínýt el, a 90 éves kort pedig kettő haladta túl. Leg-

több halott (75) esett a tüdőbőr áldozatiul. Öngyilkos lét volt. Született összesen 772 gyermek: 397 fiú s 375 lány. Tehát a szaporodás kettővel több a fogyásnál. Házassága 178 pár lépett.

— *(Eletképek)* cím alatt, mint a »Hon« írja, a nagy érdemű Kriza János szerkesztése alatt októbertől kezdve szépirodalmi lap indul meg Kolozsvárt, melyet a leg-jobb írói erők fognak támogatni. A kritikával is bőven foglalkozandó. Valóban égető szükség lenne ily lapra, mert irodalmunk nélkülöz már évek óta minden legkisebb kritikai ellenőrzést, s gyermekek játszanak e késsel.

— *(A külföldi konzulok)* az idén először vettek részt szent István ünnepén. Monson angol főkonzul arról értesülvén, hogy ez nem pusztán felekezeti, hanem nemzeti ünnep, társait fölhevta a részvételre. Ezek mind engedtek a fölhívásnak, és teljes díszben részt vettek a körmenetnél, lakásuknál pedig egész nap leuggett az illető állam lobogója.

— *(Rövid hírek.)* Temesmegye levéltárája megírásin dolgozik Pesty Frigyes, s több leonvárti kutat át e célból. Buvárlatai közben Tolnamegyében Kraus-óra és az egykori karánsebesi búságra vonatkozó érdekes okmányokra adott. — Haynald kalocsai érsek a bajai önkényes tüzoltó-egylet felszerelésére 200 forint adományszólott. — A népművészi pályázatra, melyet a nemzeti színház tüzött ki, a határnapig (aug. 15.) nyolc pályamű érkezett. — A maros-vásárhelyi jótékony nőegylet egy székes árvaházat akar Maros-Vásárhelyt fölállítani. — Szegeden Schütz Ferenc kovácsmesternél egy sertés oly malacsal lepte meg gazdáját, melynek fej-gömbölyű volt, szemel hiányoztak s helyeiket a szemöldök jelölték; fülei esigyalakban görbültek a töléser felé, míg orra a házi nyuléhoz hasonlított; szája szokatlan hosszúra nyúlt s első lábain a csillók egy-egy kört képeztek; egyelőként egész rendes volt. E szörnyzülött 3 napig élt.

— *Uj könyvek.* »Georgkai följelentések« cím alatt jelentek meg a kolozsmostori nagy. kir. gazdasági tanintézet tanári kara által az 1871–72-ik tanév alatt tartott népszerű előadások, melyeknek e gyűjteménye bármely művel gazda könyvtárában is helyet foglalhat. A legújabb eszmék és vívmányok vannak itt megörökítve a gazdasági szak- és segéd tudományok csaknem minden ágából. Az értekezések közt találjuk Kodolányi Antal s dr. Euz Géza jól ismert neveit. A mi 12 fejezettel s ábrákkal van ellátva. Ara 1 forint, kapitál Kolozsvárt Domján László, Pesten Petrik Géza könyvkereskedőknél. Az előzőből kiemeljük, hogy ily előadásokat minden második szombat délután tartanak az intézetben, s ez alkalommal egy kérdő-szekerényt is tesznek ki a hallgatók részére.

— *A világiállítások* cím alatt egy kis füzet jelent meg Mádai Izidoról, mely útmutatás a kiállítási szándékozók számára. Közleménye nagyrészt megjelölni a világiállítási közlányben, kivéve a magyar kiállítók névsorát, kik az eddigi világiállításokon kitüntetéseket nyertek, kezdve az 1851-iki londoni világiállításon. A kiállítók nagy hasznát vehetik az utasításoknak, melyek kiterjednek minderre, minek a kiállítandó tárggyal a kiállítási előtt, alatt és után történnie kell.

— *A magyar névnek e építészegylet közlányának* júliusi füzetét követve tartalommal jelent meg: »A közmunka szabályozásáról, illetőleg a közutak létesítésének és fenntartásának módjáról. Metzner Antalól. — A Gálszín Bányászati vasúti nyomvonal előlvele (ábrák). Meiszner Sándoról. — Egy nyári lak vízzel való ellátása; vegyes apró közlemények stb.

TARTALOM.

Cikkek: »Livingstone megtalálása.« — »A jegyes szerelem.« *Moldocia Gergelyről.* — »A tücsök a tűzhelyen.« (Elbeszélés Boz-Diekentől). — »A nők társadalmi története.« (Lecky után). — »Perui indián halászek.« — »Az ezis idősak Mexikóban.« — »Páques szigete.« — »A gyűgygyártás.« — »Vegyes közlemények.« — »Hírek.« — »Képek: Stanley Henry, — Perui indián halászek.« — Egy mesélőki utca az ezis időkben. — Nemzeti ünnep a Páques szigeten.

Hirdetések.

Cseh-mir-kendők.

Szép, jó és olcsó!

Legújabb női ruha-kelmék nagy választékban, bámulatos olcsó árért. Teljes ruhához való legszebb kelmék 3, 4, 5, 6 frtért, ugyisint a legfinomabb fekete selyem-anyagok kaphatók

HAMBURGER ADOLF üzletében, PEST, ur-utca 1-ső sz. Párisi ház.

Mintaküldetnek kívánatra mindenfelé ingyen és bérmentve s megrendelések utánvétel mellett azonnal eszközöltetnek.

2-18

Asztal- és ágyterítők